Contributed by Freddy De Pauw
maandag, 01 april 2013 - Last Updated dinsdag, 02 april 2013

Italië lijkt overgeleverd aan de wensen van ex-komiek Beppe Grillo, stichter en leider van het Movimento 5 Stelle, de “Vijfsterrenbeweging”, die bij de verkiezingen eind februari een kwart van de stemmen haalde. Grillo blokkeert de vorming van een regering, hij zegt dat zijn M5S het maar voor het zeggen moet krijgen. Grillo en het “grillisme” vallen moeilijk te plaatsen op de klassieke politieke schaal van links naar rechts, een schaal die volgens Grillo niet meer relevant is. Het succes van M5S is een uitdrukking van een diep gevoel van ‘basta’, we nemen het niet meer, en van woede. En verder?

Tutti a casa

Grillo was decennia lang een gevierd komiek. Hij verwoordde meer en meer wat ook al anderen voor hem hadden gezegd: we hebben onze buik vol van deze politici, of ze nu van rechts of centrumlinks zijn. “Tutti a casa”, stuur ze allemaal naar huis, is de succesformule waarmee Grillo een vierde van de opgekomen kiezers bekoorde.

Grillo was een komiek met een ‘stoute tong’ had. In 1968 al kreeg hij het aan de stok met premier en langdurig leider van de socialisten, Bettino Craxi. Naar aanleiding van het bezoek van de Italiaanse socialisten aan China zei Grillo: “Als ze allemaal onder socialisten zijn, wie gaan ze dan bestelen?” Later moest Craxi naar Tunesië vluchten om te ontsnappen aan een 60-tal aanklachten voor corruptie. Men kan Grillo geen late roeping in zijn strijd tegen het politieke establishment aanwrijven.

Het grote idee achter M5S is het einde van de politiek, te beginnen met het einde van de politieke partijen. Dat moet worden vervangen door een soort gemeenschapsgedachte die tot stand komt via Internet. Een soort directe democratie gebaseerd op de permanente uitwisseling via het net, waaruit gemeenschappelijke opvattingen ontstaan.

Internetverkiezing

Zijn ontmoeting in 2000 met Gianroberto Casaleggio, een specialist van internet en co, bracht Grillo op ideeën over Internetdemocratie. Casaleggio heeft eigenaardige theorieën over de wereld in 2054 die er – voorzover ik het begrijp - zal zijn na een periode van oorlogen en rampen waarin zes miljard mensen omkomen, om dan een wereld te hebben van directe onderlinge communicatie in een geest van opperste harmonie. De president van de wereldrepubliek zal dan per internet worden gekozen.

Drie jaar geleden werd de beweging M5S via het net opgericht; er kwam geen leiding, geen

kantoren, alleen de communicatie via het net. Democratisch? Het netwerk van de beweging, die uitdrukkelijk géén politieke partij wil genoemd worden, wordt anders wel zeer strak gecontroleerd. De aanduiding van de kandidaten voor de verkiezingen gebeurde uiteraard per internet. Maar dat verliep allesbehalve transparant, het was zelfs verre van klaar hoeveel mensen aan die voorverkiezing hadden deelgenomen – alleszins veel minder dan verwacht.

Sinds de verkiezingen wordt het netwerk van M5S sterk gecontroleerd. De vele berichten van de “basis” om aan te dringen op een vergelijk met de Democratische Partij, die de meerderheid heeft in de Kamer maar niet in de Senaat, worden uitgewist. De beweging wordt bijzonder autoritair geleid, met bijna dagelijkse banbliksems tegen al wie de bevelen van hogerhand zou negeren. Voorlopig ziet het ernaar uit dat het gemeenschapsdenken van de beweging bepaald wordt door het duo Grillo-Casaleggio. Internetdemocratie en andere vormen van ‘directe democratie’ zijn maar al te vaak gemakkelijk te manipuleren.

Grote vijver

Uit diverse peilingen blijkt dat M5S veel kiezers haalde bij groepen waar centrumlinks tot voor kort een overwicht had. Bij de arbeiders 40 %, tegenover slechts 21 % voor de ‘centrumlinkse’ (meer centrum dan links) Democratische Partij (PD) die de verkiezingen “won” en tegelijk verloor. Door het eigenaardige kiesstelsel heeft ze met 29.5 % van de stemmen een meerderheid in de Kamer, maar verre van in de Senaat. Bij bedienden en kaderleden is dat 27 % voor M5S, bij vrije beroepen en studenten rond 30%. Bij de werklozen ca 43%, tegen 20 % voor PD. Alleen bij de niet uit huis werkende vrouwen haalt de beweging slechts 11%.

Veel stemmen van M5S komen hoe dan ook van centrumlinks en links. Er is de duidelijkheid en kracht van “tutti a casa”. Recente schandalen toonden aan dat er sinds de operatie Mani pulite (Schone handen) in 1992 weinig is veranderd. Italianen hadden de illusie kunnen koesteren dat het na die operatie toch wat netter was geworden. Maar een reeks corruptie- en fraudezaken illustreerden hoe groot de illusie was. Het schandaal met de bank Monte Paschi di Siena was een zware slag voor de PD die daar tot over haar oren in zat.

M5S trok linkse kiezers aan met zijn belofte van een minimuminkomen voor iedereen, met zijn aanvallen op de privileges van de politieke kaste en hun omgeving, met zijn verzet tegen de hoge snelheidstrein. Maar anderzijds sprak Grillo zich uit tegen de Italiaanse nationaliteit voor in Italië geboren kinderen van immigranten, zei hij dat vakbonden tot het verleden behoren en opende hij de deur van M5S voor een militant van de zeer fascistische groep CasaPound. De voorzitster van zijn Kamerfractie, Roberta Lombardi, schreef begin dit jaar op haar blog dat het Italiaans fascisme goed begonnen was, een hoge staatszin had en het gezin beschermde….

Noch links noch rechts

De “goeroe” van de beweging, Casaleggio, zit met zijn futurisme in hetzelfde vaarwater. In zijn firma Casaleggio Associati vinden we een lid van de rechtse Bilderbergclub, terwijl de firma een partnerschap heeft met het Amerikaanse Enamics dat Shell en enkele banken onder zijn klanten heeft. De journalist die dit uitpluisde, wordt regelmatig bedreigd. Casaleggio weigert elke uitleg over zijn firma, wat wel in tegenstrijd is met zijn opvattingen over transparantie en controle vanuit de basis. Casaleggio Associati heeft nu ook als taak de communicatie van de gekozenen te controleren. Van basisdemocratie gesproken.

Noch links noch rechts, dat is ook verleden voor Grillo. Hij zegt dat dankzij M5S Italië niet te maken heeft met een fascistische beweging als “Gouden Dageraad” in Griekenland. Waarbij hij voorbij gaat aan het feit dat de grote nieuwigheid in Griekenland het radicale linkse Syriza is.

“Noch links noch rechts” is totnogtoe altijd gebruikt geworden door rechtse bewegingen. De vraag is of dat in dit geval anders is. Veel militanten en gekozenen van M5S komen uit sociale bewegingen en zijn niet gewend blindeling leiders te volgen. De vraag is hoelang en hoe M5S zijn vele interne contradicties via gecontroleerde communicatie kan in bedwang houden.

Dit artikel verscheen eerder op Uitpers